

Бондаренко А.О.

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції*

ДО ПИТАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ

У Кримінальному кодексі України саме поняття конкуренції кримінально-правових норм відсутнє, проте зустрічається лише в теорії кримінального права. Проте у сучасній українській мові слово «конкуренція» означає, зазвичай: суперництво в якій-небудь галузі; боротьба за найкращі наслідки; змагання (Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://sum.in.ua>). Не дивлячись на те, що поняття прописане лише теоретично, але на сьогоднішній день однозначного тлумачення конкуренції не має. Втім, можливо визначити поняття конкуренція кримінально-правових норм регулювання одних і тих самих відносин двома або більше нормами, з яких застосовуватися повинна тільки одна.

Ус О.В. виділяє кримінально-правові норми, які конкурують, є взаємопов'язаними та взаємозалежними, оскільки вони з різним ступенем узагальнення та з різною повнотою (у різному обсязі) передбачають ознаки вчиненого суб'єктом злочину. Саме тому такі норми частково збігаються як за обсягом, так і за змістом. Вона наголошує на тому, що обрання необхідної кримінально-правової норми при кваліфікації вчиненого суб'єктом злочину є подоланням конкуренції, для чого використовуються правила її подолання, що розроблені в теорії права, кримінально-правовій науці та апробовані слідчо-судовою практикою. Також виділила, щонайбільш поширеною у кримінально-правовій доктрині є така класифікація конкуренції кримінально-правових норм: а) конкуренція загальної та спеціальної кримінально-правових норм; б) конкуренція кримінально-правових норм, частини та цілого (норми-частини та норми-цілого); в) конкуренція спеціальних кримінально-правових норм (конкуренція спеціальних норм з кваліфікуючими та привілейованими ознаками, конкуренція кримінально-правових норм з кваліфікуючими ознаками (Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації: лекції /

О. В. Ус. – Харків: Право, 2018. – 142-147с.). Проте, конкуренцією кримінально-правових норм слід признавати наявність двох і більше кримінально-правових норм, які в рівній мірі претендують на застосування при кваліфікації одного конкретного діяння.

На підставі викладеного, в конкуренції кримінально-правових норм за змістом можна виокремити такі види: 1) конкуренція загальної та спеціальної норм; 2) конкуренція цілого й частини; 3) конкуренція кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину (чи конкуренція спеціальних норм). Конкуренція загальної та спеціальної норми, що передбачають склад того самого злочину за ступенем суспільної небезпечності, може бути наявна між: 1) основним та кваліфікованим складами злочину; 2) основним та привілейованим складами злочину. Насамперед, конкуренція загальної та спеціальної норми, що передбачають склади самостійних одиничних злочинів, може бути наявна за будь-яким елементом (його ознаками) складу злочину (приміром, статті 364 та 366 КК). Наприклад, за об'єктом складу злочину знаходяться у конкуренції ч. 1 ст. 377 КК (погроза вбивством або насильством щодо судді, народного засідателя чи присяжного) та ст. 129 КК (погроза вбивством). (Савченко А.В. Проблемні питання при кваліфікації конкуренції норм – Кузнецов В.В., Кузнецова Л.О. та ін. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.naiau.kiev.ua/books/mnp_tkz/Files/L4/L4_3.htm). У кримінальному праві виділяють такі **форми конкуренції частини та цілого**: конкуренція норм про простий і складений склади злочинів (ч. 1 ст. 121 та ч. 4 ст. 187 КК України); конкуренція норм про незакінчену злочинну діяльність та закінчений злочин (статті 115 і 129 КК України); конкуренція норм про співучасть у злочині й «самостійний злочин» (ч. 4 ст. 27, ч. 2 ст. 384 і ст. 386 КК України).

Слід відмітити те, що існування конкуренції спеціальних норм у кримінальному праві визнається практично всіма науковцями, що досліджували питання конкуренції кримінально-правових норм. Можна виділити три види *конкуренції кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину*: 1) кваліфікованого й особливо кваліфікованого складів злочину (за умови відсутності між ними підпорядкування); 2) привілейованого та кваліфікованого складів злочину (за цієї ж умови); 3) привілейованого й особливо привілейованого складів злочину (за цієї ж умови). Вона виникає між різними видами одного й того ж злочину, що відрізняються між собою лише деякими об'єктивними ознаками –

додатковими діями (наприклад, вчинення певного злочину повторно), способом вчинення злочину (приміром, шляхом обману чи зловживанням довірою – ст. 190 КК України, на відміну від таємного способу – ст. 185 КК України) або більш тяжкими наслідками (ч. 2 ст. 224, ч. 2 ст. 364 КК України).

Отже, враховуючи вищевикладене, що конкуренція – це явище переважно негативне, то слід вжити необхідних заходів щодо подолання конкуренції серед кримінально-правових норм. Зокрема, слід уникати прийняття норм до Кримінального кодексу України (Далі – КК України), які створюють конкуренцію з іншими статтями, частинами без нагальної потреби. Наступним кроком, буде законодавчо закріплено в КК України статті «Конкуренції кримінально-правових норм» правил подолання конкуренції таких як загальної і спеціальної частини, частини та цілого частини, простий і складений склади злочинів, які допоможуть правильно кваліфікувати суспільно небезпечні діяння, що дозволить знизити кількість помилок в слідчо-судовій практиці і сприятиме реалізації на практиці принципів кримінального права – справедливості, законності.